

LAMUELA, Xavier (2005): *El romanès. Estudi comparatiu entre la gramàtica del català i la del romanès*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar i Família (Llengua, immigració i ensenyament del català, 8), 186 p.

«Cada terra fa sa guerra», o, si ho voleu en romanès, «Câte bordeie, atâtea obiceie» [‘Tantes cases, tants costums’], refrany que contradiu la col·lecció «Llengua, immigració i ensenyament del català» (editada pel Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya), en el seu afany de traslladar-se a l’altra banda de l’espill, per tal d’entendre, bo i prenent com a llengua base la del nouvingut, les tribulacions amb què aquest pugui trobar-se a l’hora d’aprendre el català.

El vuitè volum de la dita col·lecció, dedicat al romanès, ha estat redactat pel professor Xavier

Lamuela (Universitat de Girona) amb la col·laboració del també professor Virgil Ani (Universitat de Barcelona). Entenguem que l'obra, en un principi, està adreçada a professionals de l'ensenyament i malda per sensibilitzar-los en els aspectes lingüístics que poden ajudar o, ben al contrari, dificultar l'estudi del català, per mitjà de la comparació a nivell fonètic, morfològic, sintàctic i lèxic d'ambdues llengües. En aquest aspecte, el subtítol és prou aclaridor: *Estudi comparatiu entre la gramàtica del català i la del romanès*.

El llibre s'estructura en sis blocs. En el primer, intitulat *Identificació de la llengua* (p. 1-17), se citen alguns elements introductoris que permeten de situar el romanès dins el concert romànic, com ara els territoris de parla romanesa (apuntarem, a tall anecdòtic, que 24 milions de persones usen el romanès com a primera llengua), o bé les variants lingüístiques (que retrobem, representades gràficament, en el quadre de la pàgina 184, inclòs als *Apèndixs*). A continuació, s'esmenten les principals característiques de l'escriptura i, en darrer lloc, s'esbossa una breu caracterització tipològica a nivell fonètic, morfològic i sintàctic.

Sense cap mena de dubte, el moll del llibre (no endebades consta de 115 pàgines: p. 8-122) i, a l'ensem, la part més interessant de cara al lector, la constitueix el segon capítol (*Descripció gramatical*), que s'enceta amb la vessant fonètica i fonològica (p. 8-22), on es destaca, per posar-ne un exemple, l'elevada presència de consonants palatalitzades en romanès, característica no menyspreable perquè, manta vegada, aquestes serveixen per formar el plural de certs mots i les segones persones dels verbs. A part de les descripcions merament teòriques, cal esmentar que el llibre no oblidia mai l'objectiu de la col·lecció a què pertany; així doncs, no s'està de subratllar la dificultat que un romanès tindrà a l'hora d'articular les vocals *e* i *o* en català, ja que en la seva llengua no existeix obertura en cap cas, ni tampoc no es realitza reducció vocàlica quan es troben en posició àtona. L'apartat, a tall de conclusió, es clou amb una recopilació d'exemples de pronunciació del romanès.

Pel que a la morfologia (p. 22-71), es tracten, per aquest ordre, el nom i l'adjectiu, els indefinits, els articles adjectivals i possessius, els demostratius, els possessius, els pronoms personals, els numerals i, en darrer terme, el verb. A través d'aquestes pàgines el lector es familiaritzarà amb l'ús de l'article enclític, el gènere neutre o l'article possessiu o genitival, ben útil, a voltes, per no caure en l'error de confondre un genitiu amb un datiu formalment idèntic.

D'una altra banda, la sintaxi (p. 71-115) s'ocupa de l'ordre dels mots, l'ús dels casos i de les preposicions, les frases copulatives i existencials, i l'ús dels modes i dels temps verbals. Especialment interessants resulten les pàgines dedicades als usos relatius i a la *consecutio temporum* en ambdues llengües, ja que és potser en aquests aspectes on les diferències se'ns faran més paleses.

Finalment, en l'apartat de lèxic (p. 116-122), destaca, a part d'una caracterització general que acaba desembocant en un breu apunt dels errors lèxics, l'anàlisi dels noms de parentiu, els termes de color, els dies de la setmana i els mesos de l'any.

El tercer capítol (*Resum de qüestions gramaticals problemàtiques*) no es pot entendre sense l'anterior, car no representa sinó un pràctic esquema que en els tres primers punts del segon capítol (fonètica, morfologia i sintaxi), per resumir, en només deu pàgines (p. 123-132), vet aquí un nou mèrit d'aquesta obra, les principals dificultats i tendències del parlant romanès a l'hora d'expressar-se en català. S'hi aprofiten exemples de l'anterior capítol, sense l'explicació morfològica que acompanyava l'original romanès i la traducció catalana, i se'n facilita la immediata individualització, bo i indicant-ne sempre el punt de la *Descripció gramatical* a què pertanyen.

Amb aquest resum gramatical acaba la part teòrica. A continuació, segueixen dos breus vocabularis (p. 133-179), un de català-romanès (que conté, aproximadament, 660 mots) i un altre una mica més extens romanès-català (que ronda els 750 lemes). Aquests glossaris, a part dels conceptes més freqüents, també inclouen els que han semblat més específics en l'àmbit educatiu i escolar. Tenen l'avantatge que, en alguns dels mots tractats en l'apartat gramatical, remetent al punt exacte en què apareixen.

Pel que fa al cinquè bloc (*Bibliografia*: p. 180-181), destacarem que, a l'hora de triar les fonts per a l'elaboració del volum, els autors han compaginat obres clàssiques com les d'Alexandru Graur, Alf Lombard, Aurelio Răuță o Alexandru Rosetti, ensems a manuals d'aparició relativament recent,

com els de Marius Sala, o els mètodes d'autoaprenentatge de Dennis Deletant. Caldria apuntar aquí que la normalització de l'ortografia romanesa data de 1993, fet que pot desorientar els lectors que emprin bibliografia anterior i posterior a aquest any, però no pas els autors del nostre manual que se ceneixen sense vacil·lacions a l'actual normativa. Al final de la bibliografia, i com a mostra de l'impacte i la utilitat de les noves tecnologies, se citen dues pàgines web d'informació general sobre les llengües i els estats del món.

El darrer capítol (*Apèndixs*: p. 182-184) consta d'un quadre que reproduïx l'alfabet fonètic internacional, un altre amb els sons del català i, finalment, un mapa molt esquemàtic en què es representa l'extensió de la llengua romanesa en els diferents dialectes.

A tall de conclusió, subratllarem l'esforç dels autors per elaborar una obra molt didàctica, fàcil de llegir (tant per l'estil de redacció com per l'espaiat) i curulla d'exemples. Tanmateix, ens permetem d'observar que, a la part teòrica (p. 1-132), la manera triada per mostrar la síl·laba tònica (i que formalment coincideix amb l'accent agut) potser no sigui la més escaient, ja que, en una llengua com el romanès, que prescindeix de l'ús d'accent gràfic (particularitat que els autors, és ben cert, esmenten un parell de vegades), aquesta circumstància pot menar a confusió, sobretot en el cas de consultes esporàdiques.